

Dkt. August Konkeli, Mambo ya Nyakati, Kipindi cha 2, Israeli na Mambo ya Nyakati

© 2024 Gus Konkeli na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. August Konkeli na mafundisho yake kuhusu kitabu cha Mambo ya Nyakati. Huu ni kipindi cha 2, Israeli na Mambo ya Nyakati.

Tulimaliza kipindi chetu cha mwisho kuhusu Mambo ya Nyakati, tukizungumzia kuhusu dhana ya Israeli.

Hoja yetu ilikuwa kwamba historia ya Mambo ya Nyakati, jinsi ilivyoandikwa kwa wakati wake, ni kuunda utambulisho kwa kundi hili dogo la watu ambao wanachukiwa sana na Waamoni na Wasamaria na wengine wote wanaowazunguka ambao hawataki wajenge kuta kuzunguka jiji lao au kulinda hekalu lao. Swali ni: wao ni akina nani kwa nini ni muhimu, na kwa nini wana umuhimu? Kwa hivyo hilo ndilo swali ambalo Mambo ya Nyakati yanahitaji kujibu, na ili kujibu swali hilo, anaanza mahali pa mantiki.

Anachofanya ni kuanza mwanzoni mwa jamii ya wanadamu. Kwa hivyo, tunachotaka kufanya hapa ni kufikiria kidogo kuhusu jinsi mwandishi wa historia anavyoendelea katika muhtasari wake wa historia hii. Kwanza kabisa, anatupa njia iliyofupishwa zaidi ya kuandika historia.

Njia fupi zaidi unayoweza kuandika historia ni kutoa majina ya watu. Historia ni nini? Naam, ni hadithi ya mahusiano ya watu, jinsi walivyoingiliana, na walichofanya. Kwa hivyo, mwandishi wa historia anapunguza yote hayo kuwa majina tu.

Sasa, watu hawa wote ni muhimu sana. Wao ni muhimu sana katika hadithi ya mwandishi wa historia, lakini jina halina maana yoyote ikiwa hujui hadithi yao, ndiyo maana mwandishi wa historia anadhani kwamba wasomaji wake wanajua yote kuhusu hadithi hiyo na wanajua kwa undani zaidi. Anadhani kwamba watu wanaomsoma na kumuelewa wana ufikiaji wa rekodi zile zile zilizoandikwa anazotumia, na kwa hivyo anaipa hadithi hiyo kuanzia Adamu hadi wakati wake katika sura tisa za kwanza hadi sura ya 9, mstari wa 34.

Kisha, mara tu anapotambua Israeli ni nani miongoni mwa mataifa yote ya dunia na kwa nini nafasi yao katika wakati huu katika Yehud ni muhimu sana, anaendelea kutoa hoja muhimu za kile kinachofafanua Israeli. Hiyo ina maana kwamba atatupatia simulizi la Daudi, simulizi la kuanzishwa kwa ufalme, na simulizi la maandalizi ya hekalu. Baada ya yote, Israeli ilikuwa nini? Israeli ilipaswa kuwa uwakilishi wa watu wa Mungu, na uwepo wa Mungu uliwakilishwa na hekalu, na uwepo wa Mungu uliwakilishwa na watu waliokuwa wakiabudu kuzunguka hekalu.

Kwa hivyo, hadithi, hadithi yake ya historia ya Israeli ili kuitambua Israeli, inaanza na Daudi, na lengo lake lote ni kwa Daudi na kazi ya hekalu. Sasa anaelezea kazi ya hekalu sana jinsi ilivyo katika siku zake lakini anaelezea hili kama lililopangwa na Daudi katika wakati wake, na kwa hivyo anaelezea hadithi ya jinsi ufalme wa Daudi ulivyotokea na kisha anaelezea hadithi ya jinsi Daudi alivyoandaa njia kwa ajili ya maandalizi ya hekalu. Kisha, anatupa simulizi la Sulemani kwa sababu Sulemani ndiye mjenzi wa hekalu.

Kwa hivyo, sehemu kubwa ya pili ya historia yake ni Sulemani. Baada ya nasaba na simulizi la Daudi, anatuambia kuhusu utawala wa Sulemani, ujenzi wa hekalu la Sulemani, na kisha hatima ya ufalme wa Sulemani. Kwa hivyo, kimsingi, anaangazia wafalme wa Yuda pekee.

Hakuna kutajwa kamwe kwa kaskazini kuwa ufalme wa pili. Sio kwamba mwandishi wa historia hajui hili na kwamba wasomaji wake hawajui hili. Kwa kweli, kuna madokezo mbalimbali yanayodai kwamba ufalme wa Israeli ulichukuliwa mateka na Waashuri karibu mwaka wa 722.

Lakini mwandishi wa historia haoni lolote kati ya hayo kuwa muhimu sana katika kusimulia hadithi ya kile tunachomaanisha na Israeli kwa sababu kile tunachomaanisha na Israeli kinategemea hekalu na Daudi na ahadi na kile Sulemani alichofanya katika kuanzisha ufalme. Kwa hivyo, baada ya kusimulia hadithi ya Sulemani na ujenzi wa hekalu lake, anasimulia kidogo kuhusu hadithi ya Yuda chini ya wafalme wake mbalimbali akiwatumia kama mfano wa kile ambacho Israeli inapaswa kuwa. Hadithi hiyo haimaliziki kwa njia ya furaha.

Inaishia na Ahazi na inaishia na hekalu likiwa limeathiriwa kabisa na upatanishi wa imani na halitumiki tena kama mahali pa ibada. Mwandishi wa historia anaona hadithi yake ikiendelea zaidi katika nafsi ya Hezekia. Sasa Hezekia ni mtu muhimu sana katika wafalme pia.

Kwa kweli, Hezekia ni mtu muhimu sana katika maandiko. Anapata sura tatu katika Wafalme, sura nne katika Isaya, na sura nne katika Mambo ya Nyakati. Ni mfalme mmoja tu katika Israeli ambaye anapata nafasi zaidi kuliko Hezekia, hasa katika vitabu vitatu tofauti.

Mwandishi wa historia anamwona Hezekia kuwa mfalme muhimu zaidi kwa kuwa anamwakilisha Sulemani katika kurejesha hekalu. Hadithi ya Hezekia katika Mambo ya Nyakati ni tofauti kabisa na kila kitu unachosoma katika Wafalme na Hezekia. Tutazungumzia hilo kwa sababu, kwa mwandishi wa historia, kile Hezekia alichofanya ndicho ufunguo wa kuelewa ufalme wa Yahweh.

Alirejesha hekalu na anatupa sura tatu ndefu kuhusu ukarabati wa hekalu na Hezekia. Lakini bila shaka, baada ya Hezekia, hadithi hiyo si ya kufurahisha sana kwa

sababu, mwishowe, Yuda pia na hekalu vinaharibiwa. Watu wanaenda uhamishoni na hekalu linaachwa magofu kabisa na Wababeli.

Kwa hivyo, mwandishi wa historia anafikiri nini kuhusu mustakabali wa Israeli? Naam, hilo litakuwa swali letu, na hilo ndilo swali la watu wengi wanaosoma Mambo ya Nyakati. Tunapokuja kwenye sehemu ya kwanza ya Mambo ya Nyakati tunataka kuzungumzia kuhusu nasaba na ni nini. Sasa, usifikirie nasaba za mwandishi wa historia kama miti ya familia.

Tunapoandika nasaba kwa kawaida tunaziandika kwa mujibu wa kile tunachokiita nasaba zilizogawanyika. Kwa hivyo, tunaanza na mtu binafsi, na tunashughulikia wazao wake wote, labda upande wa mwenzi pia, na tunapanua tu kutoka hatua yoyote tunayoanza hadi wakati wetu wa sasa, na nasaba inazidi kuwa kubwa, ikizingatia familia moja maalum. Hii ni sehemu ya kile ambacho mwandishi wa historia hufanya wakati mwingine.

Kwa hivyo, kwa mfano hadithi ya Daudi ni kile tunachokiita nasaba iliyogawanyika. Kwa maneno mengine, inachukua familia ya Daudi, na inaelezea familia hii ni nani katika wakati wake. Lakini wakati mwingine nasaba inaorodhesha tu mfululizo wa wazao, kile tunachokiita nasaba ya mstari, na kwa hivyo miaka 450 ya historia inafunikwa na mistari michache tu katika kuwataja wana wa Daudi ambao walikuja kuwa wafalme wa Yuda.

Jambo lingine kuhusu nasaba ni kwamba huchukua zaidi ya umbo moja na hapa tutatumia Samweli kama mfano. Unaposoma 1 Samweli, tunaona kwamba Elkana ni Mefraimu, lakini tunapokuja kwenye Mambo ya Nyakati, tunaona kwamba Samweli ni Mlawi. Kwa hivyo, je, Samweli anaweza kuwa Mefraimu na Mlawi? Kweli, ukisimama kufikiria kuhusu nasaba, bila shaka, hilo linawezekana.

Namaanisha, angeweza kuwa Mlawi aliyeishi Efraimu, na anaweza kuwa Mefraimu na Mlawi. Lakini nasaba unayosoma katika Samweli, ambayo inatumia majina mengi yaleyale ambayo Mambo ya Nyakati hutumia, inaelekea upande tofauti na ule ambao Mwandishi wa Mambo ya Nyakati anatumia kwa sababu Mwandishi wa Mambo ya Nyakati anataka tumwelewe Samweli kama Mlawi na kama kuhani. Hataki tumwelewe kama Nabii jinsi tunavyomjua, hasa katika vitabu vya Samweli.

Kwa hivyo, jinsi historia hii inavyoendelea ni, kwanza kabisa, kutuambia kuhusu umuhimu wa Israeli miongoni mwa mataifa yote ya dunia. Katika wakati wa Mwandishi wa Mambo ya Nyakati, mataifa ya dunia yalikuwa mengi yale ya kile tunachokiita kwa Kiingereza Mashariki ya Kati. Kwa hivyo, Mwandishi wa Mambo ya Nyakati anaanza na Adamu, na anatupeleka kwa Nuhu.

Hilo liko katika mistari minne ya kwanza. Kimsingi, anachukua tu Mwanzo sura ya 5 na kutupa orodha ya majina ya watu walioishi kabla ya gharika. Hiyo inatupeleka kwa Nuhu.

Kisha tunapomfikia Nuhu tunawaona Shemu, Hamu na Yafeti. Na hilo linatupeleka kwenye Mwanzo sura ya 10 na mataifa baada ya gharika. Sasa, hili pia ni muhimu sana kwa sababu baada ya gharika, Mwanzo sura ya 10 imekusudiwa kuwa kamili.

Hamu ni mataifa yote ya Afrika. Yafeti ni mataifa yote ya Ugiriki. Na Shemu ni mataifa yote ya kile tunachokiita Iraq na Syria leo.

Maeneo yaliyo kando ya Mto Frati ambayo tunayajua kama Wasemiti. Kwa hivyo mara tu Mwandishi wa Mambo ya Nyakati ametupa Mwanzo 10 katika toleo lake na bado anaonyesha haswa kile ambacho Mwanzo sura ya 10 ni, anatuongoza kwa Wasemiti. Sasa, wacha niseme tu kwamba Mwanzo sura ya 10 ina mataifa 70 haswa.

Katika Kumbukumbu la Torati sura ya 32 mstari wa 8, shairi hilo refu la Musa, tunasoma kwamba Mungu aligawa maeneo yote ya dunia kulingana na idadi ya wana wa Israeli. Kwa hivyo, kinachotokea ni kwamba katika Mwanzo 46 idadi ya wana wa Israeli inafanywa kuwa 70 haswa. Sio hivyo katika mila zote kwa sababu unaweza kuwa na orodha ya wawakilishi kwa njia tofauti.

Ndiyo maana Stefano anasema kulikuwa na 75 katika kitabu cha Matendo. Lakini katika maandishi ya Agano la Kale nambari 70 ilikuwa muhimu sana na ni muhimu sana kwa Mwandishi wa Mambo ya Nyakati kwa sababu inawakilisha kama nambari saba mataifa yote ya ulimwengu. Na kisha tunamfikia Shemu na hiyo inatupeleka kwa Ibrahimu.

Na, bila shaka, hapa, Mwandishi wa Mambo ya Nyakati anatoa kauli ya kitheolojia jinsi anavyofanya mara nyingi. Anasema, Ibrahimu ndiye yule ambaye ni Ibrahimu. Sasa hayo ndiyo yote anayosema.

Anabainisha kwamba jina limebadilika, lakini kwake, hilo ni muhimu sana kwa sababu, kwake, hilo ndilo ahadi. Mungu alibadilisha jina la Ibrahimu kwa sababu angekuwa baba wa taifa kubwa—sio tu baba aliyetukuka bali baba wa taifa kubwa, na hilo ndilo taifa ambalo Mwandishi wa Mambo ya Nyakati anataka kulizungumzia.

Kwa hivyo, ni nyongeza tu ya neno moja wakati huo, lakini unaposoma Kitabu cha Mambo ya Nyakati, unagundua kuwa hilo ni muhimu sana. Sasa, haachi chochote. Anaanza na Ishmaeli na Katura.

Wazao wa Ishmaeli wengi wao ni Arabuni Magharibi na wazao wa Katura wengi wao wako kusini mwa mbali na Arabuni Mashariki. Kwa hivyo, Esau anatupatia maelezo zaidi kwa kutumia sehemu ndogo ya Mwanzo 36, si nyingi sana, kisha anazungumzia

Seiri. Sasa katika historia na katika Mwanzo Seiri ambayo ni nyekundu, ambayo ni nyekundu, daima inahusishwa na Edomu na daima inahusishwa na Esau.

Kwa hivyo, Esau na Seiri wameunganishwa kietimolojia kwa njia hiyo. Kinasaba hatuna chochote katika Biblia zetu kuhusu Seiri lakini kwa Mwandishi wa Mambo ya Nyakati hili lilikuwa muhimu sana na alikuwa na aina fulani ya kumbukumbu kuhusu hilo na kisha anatupa orodha ya wafalme wa Seiri ambao unahitaji kuwafikiria kimsingi kama wakuu waliotawala eneo dogo na kisha orodha ya wakuu wa Edomu na Seiri ambayo inatupeleka hadi mwisho wa uzao wa Ibrahimu kupitia Esau. Hii inatupeleka Israeli.

Mambo ya Nyakati yanatuambia kwamba wana wa Ibrahimu walikuwa Esau na Israeli. Jina Yakobo halionekani kwa sababu ni Israeli ndilo muhimu. Na anapotupa wana wa Israeli, ambayo sasa ndiyo hadithi anayotaka kutuambia, ametuonyesha wao ni akina nani kwa mujibu wa mataifa; anawapa kwa mpangilio wake mwenyewe, wana wa Lea na wa Raheli na kisha wana wa Bilha na wa Zilpa.

Kwa hivyo, majina yote yapo katika maandishi katika Mwanzo, lakini yako katika mpangilio wa Mwandishi wa Mambo ya Nyakati ili kuwapa wana wao Lea na Raheli umaarufu na umaarufu. Hapa, tutachunguza hadithi ili kuona Waisraeli hawa ni akina nani.

Huyu ni Dkt. August Konkell na mafundisho yake kuhusu kitabu cha Mambo ya Nyakati. Hii ni kipindi cha 2, Israeli na Mambo ya Nyakati.